

УДК340.15:349.4(477.8) «1921-1939»

КОМПЕТЕНЦІЯ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ У СФЕРІ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН НА ТЕРИТОРІЇ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ В СКЛАДІ ПОЛЬЩІ (1921–1939)

Оксана Заяць

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, Львів, Україна, 79000,
e-mail: oksana.lesyk@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-4512-2338*

Розкрито компетенцію місцевих органів влади у сфері земельних відносин на території Західної України у складі Польщі (1921–1939 рр.). Показано, що за Ризьким мирним договором 1921 р. територія Західної України була приєднана до складу Польщі. Апарат державного управління Республіки Польщі становив диференційовану систему адміністративних органів, які здійснювали загальне керівництво, контроль і реалізацію реформи у сфері земельних відносин. Структурно він поділявся на: 1) сільськогосподарську адміністрацію на чолі з міністром сільського господарства (за період 1919–1932 рр. змінилося 18 міністрів); 2) адміністрацію земельних реформ на чолі з Головним земельним управлінням, а з 1923 р. – міністром земельних реформ (за час його існування змінилося вісім міністрів). Вищезгадані відомства 1932 р. об'єднали в єдине Міністерство сільського господарства і земельних реформ (міністерство за період 1932–1939 рр. по чергово очолювали Северин Людкевич, Броніслав Наконечніков-Клуковський, Юліуш Понятовський).

Зазначено, що відповідно до адміністративно-територіального поділу країни (16 воєводств), управління у сфері земельних відносин поділялося на центральне і місцеве. Українські землі в складі Другої Речі Посполитої входили до шести воєводств, а саме Львівського (28,4 тис. кв. км.), Волинського (35,8 тис. кв. км.), Люблінського, Станіславівського (16,8 тис. кв. км.), Тернопільського (16,2 тис. кв. км.) і Поліського (36,7 тис. кв. км.). Польські воєводства на українських землях були утворені відповідно до розпорядження Ради міністрів від 17 травня 1921 р. Місцеве управління ділилося на урядову адміністрацію і самоврядування. На місцях (воєводства, повіти) діяли відомства, які відповідали за основні аспекти життєдіяльності, зокрема за проведення земельних реформ. Але сталося так, що безрезнева Конституція розширювала місцеве самоврядування, а квітнева Конституція, навпаки, обмежувала його. На чолі адміністрації воєводства перебував воєвода, якого призначав президент за пропозицією міністра внутрішніх справ. Воєвода виступав як представник уряду і керівник загальної адміністрації. Він координував діяльність урядової адміністрації відповідно до засад державної політики, а також володів контрольними функціями. Свої функції він виконував за допомогою воєводського управління, яке поділялося на відділи та підпорядковані йому установи. Воєводі підпорядковувалися повітові старости. На зразок воєводи, староста був представником уряду на місцевому рівні (в повіті) і керівником загальної адміністрації.

Наголошено, що на місцях загальнодержавну політику в аграрній сфері здійснювали відповідні департаменти воєводств, окружні і повітові земельні управління та комісії. Їхня компетенція значною мірою обмежувалася центральними органами влади, зокрема профільним Міністерством (після державного перевороту 1926 р. повноваження місцевих органів зменшилася). Місцеві органи влади виконували накази і розпорядження Президента, Ради міністрів, Міністерства сільського господарства та нормативно-правових актів, прийнятих у результаті проведення земельних реформ, що були видані для регулювання

земельних правовідносин. Отже, основні їхні завдання полягали у проведенні парцеляції, комасації, меліорації і ліквідації сервітутів.

Ключові слова: органи місцевої влади, правове регулювання, земельні правовідносини, законодавство, Галичина, Австро-Угорщина.

DOI: <http://dx.doi.org/10.30970/vla.2024.79.067>

У сучасних умовах значний науково-практичний інтерес становить вивчення та узагальнення історичного досвіду правового регулювання земельних відносин Західної України в складі Польщі (1921–1939 рр.), що сприятиме розумінню й висвітленню основ історичного розвитку правового регулювання земельних відносин в Україні. Особливу увагу привертає історико-правовий аналіз компетенції місцевих органів влади у сфері земельних відносин на території Західної України у складі Польщі (1921–1939 рр.).

Деякі питання становлення компетенції місцевих органів влади у сфері земельних відносин на території Західної України у складі Польщі (1921–1939 рр.) були висвітлені у працях М. Герасименка, С. Дністрянського, В. Кульчицького, Б. Тищика, І. Бойка та ін.

Метою статті є з'ясування особливостей становлення компетенції місцевих органів влади у сфері земельних відносин на території Західної України у складі Польщі (1921–1939 рр.), що дасть можливість використати набуті знання та правовий досвід для з'ясування витоків демократичних традицій національного земельного законодавства.

За Ризьким мирним договором 1921 р. територія Західної України була приєднана до складу Польщі. Апарат державного управління Республіки Польщі становив диференційовану систему адміністративних органів, які здійснювали загальне керівництво, контроль і реалізацію реформи у сфері земельних відносин. Структурно він поділявся на: 1) сільськогосподарську адміністрацію на чолі з міністром сільського господарства (за період 1919–1932 рр. змінилося 18 міністрів); 2) адміністрацію земельних реформ на чолі з Головним земельним управлінням, а з 1923 р. – міністром земельних реформ (за час його існування змінилося вісім міністрів). Зазначені відомства 1932 р. об'єднали в єдине Міністерство сільського господарства і земельних реформ (міністерство за період 1932–1939 рр. по чергово очолювали Северин Людкевич, Броніслав Наконечніков-Клуковський, Юліуш Понятовський).

Відповідно до адміністративно-територіального поділу країни (16 воєводств), управління у сфері земельних відносин поділялося на центральне і місцеве. Українські землі в складі Другої Речі Посполитої входили до шести воєводств, а саме Львівського (28,4 тис. кв. км.), Волинського (35,8 тис. кв. км.), Люблінського, Станіславівського (16,8 тис. кв. км.), Тернопільського (16,2 тис. кв. км.) і Поліського (36,7 тис. кв. км.). Польські воєводства на українських землях були утворені відповідно до розпорядження Ради міністрів від 17 травня 1921 р. [1]. Міське управління ділилося на урядову адміністрацію і самоврядування. На місцях (воєводства, повіти) діяли відомства, які відповідали за головні аспекти життєдіяльності, зокрема за проведення земельних реформ. Але сталося так, що березнева Конституція розширювала місцеве самоврядування, а квітнева Конституція, навпаки, обмежувала його [2, ст. 456]. На чолі адміністрації воєводства перебував воєвода, якого призначав президент за пропозицією міністра внутрішніх справ. Воєвода виступав як представник уряду і керівник загальної адміністрації [3, ст. 699]. Він координував

діяльність урядової адміністрації відповідно до засад державної політики, а також володів контрольними функціями. Свої функції він виконував за допомогою воєводського управління, яке поділялося на відділи та підпорядковані йому установи [4, ст. 460]. Воєводи підпорядковувалися повітові старости. На зразок воєводи, староста був представником уряду на місцевому рівні (у повіті) і керівником загальної адміністрації.

На місцях загальнодержавну політику в земельній сфері здійснювали окружні та повітові земельні управління та комісії [5, ст. 1235]. На основі розпорядження Міністерства від 28 жовтня 1919 р. був створений Окружний інспекторат допомоги землеробству (*Inspektorat okręgowy pomocy rolnej we Lwowie*). Його завдання полягало у відбудові зруйнованою війною економіки краю. Територіальна юрисдикція Інспекторату поширювалася на Львівське, Станіславівське і Тернопільське воєводства. Інспекторат мав право надавати допомогу для відбудови у формі кредитів задля купівлі коней, корів, сільськогосподарського реманенту. Проте 1922 р. цю установу ліквідували, а її повноваження передали аграрним відділам воєводських управлінь зазначених регіонів [6].

Організація господарського самоврядування у Галичині в перші роки існування Другої Речі Посполитої базувалася на старих австрійських інструкціях. На землях, які раніше входили до складу Російської імперії (Волинь), організація господарського самоврядування визначалася декретами Начальника держави 1918–1919 рр. [7, ст. 74]. Єдина система місцевого управління усталилася лише 1933 р. після ухвалення відповідного Закону. Господарська сфера належала до компетенції органів місцевого самоврядування і визначалася чинним законодавством. Організаційними одиницями господарського самоврядування були територіальні торгово-промислові палати, ремісничі палати і сільськогосподарські палати, які засновувала Рада міністрів. Станом на 1935 р. у Республіці Польщі діяло 13 сільськогосподарських палат [8, ст. 476].

Певний час на території Західної України, зокрема в Галичині, діяли Крайові сільськогосподарські ради, створені ще в австрійський період. Їхні функції визначалися спільною прокламацією (*Obwieszczenie*) міністерств торгівлі, сільського господарства і громадських робіт від 23 лютого 1909 р. (№ 39). Зокрема, § 1 документа наголошував, що завданням сільськогосподарських рад є підготовка (і з власної ініціативи, і внаслідок розпоряджень профільного міністерства) видавати прокламації і готувати програми розвитку аграрної сфери [9, ст. 172]. Персональний склад сільськогосподарської ради (товариства) становив 84 особи, частину з яких обирали, а частину призначали на п'ять років. У випадку, коли хтось із членів ради достроково полишав роботу, на його місце обирали (або ж призначали – залежно від статусу попереднього члена) іншу особу, але тільки на решту функціонального терміну (§ 2) [10].

Сільськогосподарську раду формували в такий спосіб: 1) 17 членів обирав орган місцевої влади з дотриманням принципу територіальної репрезентативності. Якщо період чинності крайового виділу спливав у час існування попередньої ради, то новий виділ зобов'язувався сформувати новий склад сільськогосподарської ради; 2) 42 члени обирали легально чинні земельні ради, аграрні та лісні товариства; 3) 25 членів призначав міністр сільського господарства. Кожен член ради обов'язково повинен був мати свого заступника (§ 3) [11, ст. 173].

Сільськогосподарська рада поділялася на два відділи: аграрний і лісний, при чому Статут дозволяв творити за потреби нові відділи (§ 3). На своїх засіданнях методом голосування Рада ухвалювала прокламації і внески. Головував на

засіданнях особисто міністр сільського господарства або його заступник. Засідання Ради визначалися як не публічні (як і окремих відділів) (§ 5, 6), проте на них могли запрошувати фахівців з тієї чи іншої сфери. В роботі відділів Ради мали право брати участь заступники членів (§ 7) [12]. Сільськогосподарські ради за потреби скликав профільний міністр, а за проханням не менше половини членів Ради, могли скликати надзвичайні засідання (§ 8). Функція членів Ради трактувалася як громадська робота, тому не оплачувалася. Виняток складали кошти на відрядження. Підготовкою документів до розгляду на засіданні готувала комісія у складі спеціально обраних восьми осіб (спільно для промислової і аграрної рад) (§ 10). Міністерство сільського господарства видавало для Ради регламент (§ 10) [13].

Після ухвалення березневої Конституції 1921 р., поряд із законодавчими ініціативами, у сфері сільського господарства сформувалася адміністративно-виконавча система, яка мала забезпечити їхню реалізацію на практиці [14, ст. 79]. Крім центральних органів влади, регулюванням земельних відносин на місцях займалися виборні органи державної адміністрації (на рівні воєводств і повітів). Центральним профільним органом стало Головне управління земель, яке 1923 р. перетворили на Міністерство земельних реформ. Його функції полягали в адмініструванні та нагляді за всіма питаннями, пов'язаними з перебудовою аграрної системи: розробкою законів, контролем процесів парцеляції та колонізації, координування діяльності Державного сільськогосподарського банку тощо. Повноваження його керівника відповідали посаді міністра. Головну земельну комісію створили при Головному управлінні земель для здійснення судового нагляду у справах реформування аграрної системи та розгляду скарг у цьому секторі. Для підготовки та проведення заходів, пов'язаних із перебудовою земельної системи, на місцях на рівні воєводств були утворені окружні земельні адміністрації та комісії, у повітах – повітові земельні адміністрації та комісії. На рівні сільських гмін було створено земельні комісії для сприяння виконанню рішень вищих органів влади на територіях сіл, що входили до їхнього складу [15, ст. 131].

Для проведення земельної реформи в Республіці Польщі утворили окрему державну інституцію – Головний земельний уряд [16]. Його інтереси в Галичині, а саме у Львові, представляла Крайова комісія для обороту землею, створена ще в період існування Австро-Угорщини. Розпорядженням Ради міністрів від 19 травня 1920 р. у Галичині створено посади трьох окружних делегатів: у Кракові, Перемишлі та Львові (У Східній Галичині мали діяти 25 повітових делегатів). Краківський округ складався з польських повітів Західної Галичини. Перемишльський округ охоплював 8 польських повітів Західної Галичини і 16 українських повітів Східної Галичини. Львівський округ складався з 35-ти українських повітів Галичини [17, ст. 170].

На час входження Західної України до складу Другої Речі Посполитої у Львові діяла Крайова земельна комісія (*C.k. Krajowa komisja agrarna we Lwowie*), утворена при Галицькому намісництві 1903 р. з метою ефективнішого землевпорядкування (парцеляція, ліквідація «черезсмужжя», регулювання права власності на земельну ділянку) та проведення меліоративних робіт. Крайова земельна комісія безпосередньо підпорядковувалася Земельній комісії у Відні та Галицькому намісництву [18, ст. 13]. Саме намісники і були керівниками цієї комісії, зокрема в роки Першої світової війни її очільником був Вітольд Коритовський.

Ефективність діяльності воєводств у сфері сільського господарства сучасники не вважали високою. Як писав громадський діяч Микола Твордило: «Замість старати про джерела праці і забезпечення... Галицьке правительство видавало розпорядки. Та зі сторони українських тодішніх громадських і політичних діячів, не вийшла

ніяка ініціатива, щоби поліпшити долю українського селянства, крім газетних плачів» [19, ст. 43]. Зауважимо, що усі галицькі намісники були поляками за національністю і, відтак, упереджено ставилися до української громади краю, яка здебільшого складалася з селян. На переконання авторитетного польського економіста В. Стися, перебудова сільського господарства на території Західної України, зокрема в Галичині, мала відбуватися лише на двох головних засадах: 1) зменшення кількості зайнятих на селі; 2) проведення земельної реформи (меліорація, комасація, ліквідація сервітутів, поділ фільваркової землі між селянами) [20, ст. 3-4]. І лише після цих кроків можна було вдаватися до перегляду правових основ діяльності органів державної влади у сільськогосподарській сфері.

На базі Крайової земельної комісії керуючим органом для повітових земельних управлінь після війни було створено Окружне земельне управління у Львові (*Okręgowy urząd ziemski we Lwowie*) [21, ст. 78]. Підставою утворення управління став Закон від 11 серпня 1923 р. (12 січня 1931 р. видано урядове розпорядження, яке регулювало компетенцію земельних управлінь). Загалом було утворено 16 таких управлінь. Окрім Львова, на західноукраїнських землях управління були створені в Луцьку, Станіславові і Тернополі [22, ст. 34]. Головне завдання земельних управлінь полягало в реалізації земельної реформи, регулюванні прав земельної власності, зокрема сприянні поміщикам у вивільненні надлишкових земельних угідь і придбанні землі для тих, хто цього потребував [23, ст. 34].

Зазвичай, Окружні земельні управління склалися з 5-ти відділів: 1) адміністративного (включно з архівом, де містилися описи земельних ділянок, списки землевласників і службовців земельних управлінь, журнали реєстрації вхідної документації); 2) землевпорядкування; 3) бюро Окружної земельної комісії; 4) технічного; 5) інформаційного. Адміністративний відділ займався справами, пов'язаними з функціонуванням усього управління (наприклад, приймав на роботу нових працівників, видав фінансовими питаннями) [24, ст. 2-7]. Важливу роль виконував відділ землевпорядкування, який видав оформленням актів купівлі-продажу, обміну земельних угідь, проведенням меліорації, ліквідації сервітутів [25, ст. 23]. Бюро Окружної земельної комісії проводило підготовчі роботи, готувало справи на розгляд комісії, реалізовувало її розпорядження. Технічний відділ не лише керував роботою техперсоналу, а й наглядав за аграрно-технічними роботами. Інформаційний відділ видавав різні довідки у сфері землевпорядкування. При Окружних та Повітових земельних управліннях функціонували спеціалізовані земельні комісії [26, ст. 6].

Відповідно до розпорядження Ради міністрів від 30 січня 1933 р., у Львові було створено Сільськогосподарську палату (*Izba rolnicza*) орган господарського самоврядування, покликаний впроваджувати у життя урядові розпорядження у сфері землеробства, звітувати про стан сільського господарства, меліорацію в краї, вибудовувати плани роботи на перспективу. Сільськогосподарська палата підпорядковувалася профільному Міністерству і поширювала свою діяльність на Львівське, Станіславівське і Тернопільське воєводства.

Щодо компетенції місцевих органів влади на території Західної України доцільно згадати і про громадські організації, які діяли у сільськогосподарській сфері. Передусім галицькі українці мали позитивний досвід кооперативного руху. Товариство «Сільський господар», яке виконувало дещо більшу роль, ніж просто просвітницьку у сфері земельних відносин, напередодні Першої світової війни мало 88 філій і понад 1 300 локальних осередків. Утім після поразки національно-визвольних змагань громадська активність у сфері сільського господарства на певний

час зменшилася. Діяльність «Сільського господаря» вдалося відновити зусиллями Юліана Павликовського і Тита Войнаровського. Подібним чином відновлювалася діяльність кредитних сільських кооперативів [27, ст. 146]. Очевидно, діяльність українських громадських товариств суперечила польській державній політиці, яка спрямовувалася на підтримку лояльних Варшаві спілок.

Отже, на місцях загальнодержавну політику в аграрній сфері здійснювали відповідні департаменти воєводств, окружні і повітові земельні управління та комісії. Їхня компетенція значною мірою обмежувалася центральними органами влади, зокрема профільним Міністерством (після державного перевороту 1926 р. повноваження місцевих органів зменшилися). Місцеві органи влади виконували накази і розпорядження Президента, Ради міністрів, Міністерства сільського господарства та нормативно-правових актів, прийнятих у результаті здійснення земельних реформ, що були видані для регулювання земельних правовідносин. Отож основні їхні завдання полягали у проведенні парцеляції, комасації, меліорації і ліквідації сервітутів.

Список використаних джерел

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 maja 1921 r. *Dziennik Ustaw*. 1921. Poz. 282. № 46.
2. Бардах Ю., Леснодарский Б., Пиетрчак М. История государства и права Польши / пер. с пол. Москва : Юридическая литература, 1980. С. 456.
3. Ustawa tymczasowa z dnia 2 sierpnia 1919 r. *Dziennik Ustaw*. 1919. Poz. 395. № 65. S. 699.
4. Ustawa z dnia 15 lipca 1920 r. o wykonaniu reform rolnej. *Dziennik Ustaw*. 1920. Poz. 462. № 70. S. 1235.
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lipca 1922 r. w przedmiocie likwidacji spraw inspektoratów pomocy rolnej we Lwowie i Krakowie. *Dziennik Ustaw*. 1922. Poz. 571. № 61–64.
6. Липитчук О. Система та компетенція органів територіального самоврядування в Польській республіці (1918–1939 pp.). *Вісник Львівського університету. Серія юридична*. 2013. Вип. 58. С. 74.
7. Obwieszczenie o wydaniu nowych statutów dla rady przemysłowej i dla rady rolniczej, 23 lutego 1909 [Statut rady rolniczej]. *Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych*. T. 2. S. 172.
8. Brzoza C. Polska w czasach niepodległości i II wojny światowej (1918–1945). Kraków : Wydawnictwo «Fogra», 2001. S. 131.
9. Крюков А. Соціально-економічні наслідки земельних реформ у галицькому селі (1921–1939 pp.). URL: <http://www.sworld.education/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/march-2015>.
10. Кольонізаційна акція польського правительства в Східній Галичині. *Кривава книга / упор., автор передмови Я. Радевич-Винницький ; передрук вид. 1919, 1921 pp. Дрогобич : Відродження, 1994. С. 170.*
11. Центральний Державний історичний архів України у м. Львові (далі- ЦДІАУЛ). Ф. 419. Оп. 1. Спр. 10 (Звіт про діяльність Крайової аграрної комісії, 1903–1920 pp.). Арк. 13.
12. Твордило М. П'ятдесятилітня діяльність «Просвіти» на полі економічним / упоряд., вступ. статті В. Пашука, Ж. Ковби. Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2002. С. 43.
13. Styś W. Reforma rolna jako walka z przeludnieniem wsi. Lwów, 1938. S. 3–4.
14. Центральний Державний історичний архів України у м. Львові. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 10 (Звіт про діяльність Крайової аграрної комісії, 1903–1920 pp.). Арк. 78.
15. Ustawa z dnia 11 sierpnia 1923 r. o zakresie działania Ministra Reform Rolnych i organizacja urzędów i komisji ziemskich. *Dziennik Ustaw*. 1923. Nr. 90. Poz. 706.

16. Центральний Державний історичний архів України у м. Львові, ф. 419, оп. 1, спр. 102 (Інструкції про створення земельних управлінь у Польщі, 1919 р.), арк. 34.
17. Центральний Державний історичний архів України у м. Львові. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 102 (Інструкції про створення земельних управлінь у Польщі, 1919 р.). Арк. 2–7.
18. Центральний Державний історичний архів України у м. Львові. Ф. 419. Оп. 1. Спр. 46 (Обіжники про порядок записів сервітутного права у земельних книгах, 1912 р.). Арк. 23
19. Панфілова Т. Громадянське суспільство в Західній Україні (20–30-ті роки XX століття): аграрно-промислові та фінансово-кредитні структури. *Вісник Львівської комерційної академії. Серія «Гуманітарні науки»*. 2014. Вип. 12. С. 146.

References

1. Resignation of the Council of Ministers on May 17, 1921. *Dziennik Ustaw*. 1921. Item 282. No. 46.
2. Bardakh Yu., Lesnodarsky B., Pietrczak M. History of the State and Law of Poland / translated from Polish. Moscow : Yuridicheskaya Literatura, 1980. P. 456.
3. History of the State and Law of Poland on September 2, 1919. *Dziennik Ustaw*. 1919. Item 395. No. 65. P. 699.
4. Ustawa z dnia 15 lipca 1920 r. o wykonaniu reform rolnej. *Dziennik Ustaw*. 1920. Pos. 462. No. 70. S. 1235.
5. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lipca 1922 r. w przedmiocie likwidacji spraw inspektoratów pomocy rolnej we Lwowie i Krakowie. *Dziennik Ustaw*. 1922. Pos. 571. No. 61–64.
6. Lipitchuk, O. (2013). System and competence of bodies of territorial self-government in the Polish Republic (1918–1939). *Bulletin of Lviv University. The series is legal*. Wyp. 58. P. 74.
7. Obwieszczenie o wydaniu nowych statutów dla rady przemysłowej i dla rady rolniczej, 23 lutego 1909 [Statut rady rolniczej]. *Zbiór ustaw i rozporządzeń Cynych*. T. 2. S. 172.
8. Brzoza, C. (2001). *Polska w czasach niepodległości i II wojny światowej (1918–1945)*. Kraków : Wydawnictwo «Fogra». S. 131.
9. Kryukov, A. *Socio-economic legacies of land reforms in the Galician village (1921–1939)*. Retrieved from <http://www.sworld.education/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/march-2015>.
10. Colonization action of the Polish government in Skhidna Galicia. *Crooked book* / Commander, author of the editorial Ya. Radevich-Vinnitsky ; front view. 1919, 1921 pp. Drogobich : Vidrozhennia, 1994. P. 170.
11. Central State Historical Archive of Ukraine in the city of Lviv (hereinafter – TsDIAUL). F. 419. Op. 1, reference 10 (Report on the activities of the Regional Agrarian Commission, 1903–1920). Sheet. 13.
12. Tvordylo, M. (2002). *Fifty-year activity of «Prosvit» in the field of economics* / edited, introduction. articles by V. Pashuk, Zh. Kovba. Lviv : Institute of Ukrainian Studies named after I. Kryp'yakevych of the National Academy of Sciences of Ukraine, 2002. P. 43.
13. Styś, W. (1938). *Reforma rolna jako walka z przeludnieniem wsi*. Lwów. S. 3–4.
14. Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv. F 419. Op. 1, reference 10 (Report on the activities of the Regional Agrarian Commission, 1903–1920) Sheet. 78.
15. Ustawa z dnia 11 August 1923 r. o zakresi knązije Ministra Reform Rolnych i organizacione urzędów i komisij ziemskich/ *Dziennik Ustaw*. 1923. No. 90. P. 706.
16. Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv. F. 419. Op. 1, reference 102 (Instructions on the establishment of land administrations in Poland, 1919). Sheet. 34.
17. Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv. F. 419. Op. 1, reference 102 (Instructions on the establishment of land administrations in Poland, 1919). Sheet. 2–7.
18. Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv F. 419 Op. 1, reference 46 (Circulars on the procedure for records of easement rights in land registers, 1912) Sheet. 23

19. Panfilova, T. (2014). Civil society in Western Ukraine (20-30s of the 20th century): agrarian-industrial and financial-credit structures. *Bulletin of the Lviv Commercial Academy. Series «Humanities»*. Iss. 12. P. 146.

COMPETENCE OF LOCAL AUTHORITIES IN THE FIELD OF LAND RELATIONS ON THE TERRITORY OF WESTERN UKRAINE AS PART OF POLAND (1921–1939)

Oksana Zayats

*Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska Str., Lviv, Ukraine, 79000,
e-mail: oksana.lesyk@lnu.edu.ua
ORCID ID: 0000-0003-4512-2338*

The article reveals the competence of local authorities in the field of land relations on the territory of Western Ukraine as part of Poland (1921–1939). It is shown that according to the Riga Peace Treaty of 1921, the territory of Western Ukraine was annexed to Poland. The state administration apparatus of the Republic of Poland was a differentiated system of administrative bodies that carried out general management, control and implementation of the reform in the field of land relations. Structurally, it was divided into: 1) agricultural administration headed by the Minister of Agriculture (18 ministers changed during the period of 1919–1932); 2) the administration of land reforms headed by the Main Land Administration, and from 1923 – the Minister of Land Reforms (eight ministers changed during its existence). In 1932, the above-mentioned departments were united into a single Ministry of Agriculture and Land Reforms (the ministry was alternately headed by Severyn Lyudkevych, Bronisław Nakoniecznikow-Klukowski, and Juliusz Poniatowski in the period of 1932–1939).

It is noted that in accordance with the administrative-territorial division of the country (16 voivodeships), management in the field of land relations was divided into central and local. Ukrainian lands within the Second Polish-Lithuanian Commonwealth included six voivodeships, namely Lviv (28.4 thousand square km), Volyn (35.8 thousand square km), Lublin, Stanislaviv (16.8 thousand square km), Ternopil (16.2 thousand square km) and Polissia (36.7 thousand sq. km.). Polish voivodeships on Ukrainian lands were formed in accordance with the order of the Council of Ministers dated May 17, 1921. Local administration was divided into government administration and self-government. Local authorities (voivodeships, counties) were responsible for key aspects of life, including land reforms. But it turned out that the March Constitution expanded local self-government, while the April Constitution, on the contrary, limited it. The administration of the voivodeship was headed by the voivode, who was appointed by the president on the proposal of the minister of internal affairs. The voivode acted as a representative of the government and head of the general administration.

He coordinated the activities of the government administration in accordance with the principles of state policy, and also had control functions. He performed his functions with the help of the voivodeship administration, which was divided into departments and subordinate institutions. The district elders were subordinate to the voivode. Like the voivode, the district elder was the representative of the government at the local level (in the county) and the head of the general administration. It was emphasized that the state-wide policy in the agrarian sphere was carried out locally by the relevant departments of voivodeships, district and county land administrations and commissions. Their competence was largely limited to the central authorities, in particular the relevant Ministry (after the coup d'état of 1926, the authority of local

authorities decreased). Local authorities implemented the orders and decrees of the President, the Council of Ministers, the Ministry of Agriculture and the normative legal acts adopted as a result of the implementation of land reforms, which were issued to regulate land legal relations. Therefore, their main tasks were to carry out parcelling, consolidation, melioration and liquidation of easements.

Keywords: local authorities, legal regulation, land legal relations, legislation, Galicia, Austria-Hungary.

Стаття: надійшла до редакції 26.10.2024

прийнята до друку 19.11.2024